INKOMENS EFFECT RAPPORTAGE GEMEENTE STEENWIJKERLAND 2017

Inkomens Effect Rapportage gemeente Steenwijkerland 2017

Een onderzoek naar de effecten van het armoedebeleid op de inkomenspositie van minimahuishoudens in de gemeente Steenwijkerland.

Colofon

Opdrachtgever
Gemeente Steenwijkerland

Datum
Juli 2017

Auteurs
Anne-Wil Hak
Tessa Schoot Uiterkamp

KWIZ
Stavangerweg 23 - 5
9723 JC Groningen
050 - 5252473
contact@kwiz.nl

Uitgave
Deze publicatie is een uitgave van KWIZ B.V.. Het overnemen van cijfers en / of teksten is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd en / of openbaar gemaakt worden in welke vorm dan ook zonder voorafgaande toestemming van KWIZ B.V..

Inhoudsopgave

Inleiding 2
1. Onderzoeksmethodiek 3
1.1. Lokale minimaregelingen 3
1.2. Huishoudens en inkomensgrenzen 4
2. De inkomenseffecten 7
2.1. Vrije bestedingen 7
2.2. Maximale bijdrages Rijk en gemeente 8
2.3. Effect inkomensverhoging 9
3. Bevindingen 11
Bijlage 1. Inkomenseffect tabellen 13
Bijlage 2. Tabel effect inkomensverhoging 19

Inleiding

De gemeente Steenwijkerland biedt een (tijdelijk) vangnet aan inwoners die niet financieel zelfredzaam zijn. Daarnaast kunnen minima een beroep doen op verschillende landelijke inkomensondersteunende regelingen, zoals huurtoeslag, zorgtoeslag en het kindgebonden budget. Het armoedebeleid is in de gemeente een actueel thema.

De Inkomenseffect Rapportage biedt inzicht in de financiële positie van minima en in de mate waarin het huidige (lokale) beleid een bijdrage daaraan levert. De rapportage brengt de effecten van het lokale en landelijke beleid op de inkomens van de minima in beeld.

De rapportage geeft antwoord op de volgende vragen:

- Hoeveel geld houden minimahuishoudens per maand over (of komen zij tekort) voor het doen van vrije bestedingen?
- Wat zijn per huishoudtype de maximale bijdrages van de gemeente en van het Rijk?
- Wat zijn de financiële effecten op het inkomen van minimahuishoudens van zowel gemeentelijke regelingen als landelijke toeslagen?
- Wat is het effect van inkomensverhoging: is er sprake van een armoedeval?

Opzet van het onderzoek

Met behulp van landelijke inkomensnormen, landelijke toeslagen en informatie over gemeentelijke regelingen is per huishoudtype het inkomen bepaald. Voor de vaste uitgaven is uitgegaan van cijfers en normen van het Nibud[1]. Voor de andere uitgaven is waar mogelijk gebruikgemaakt van lokale tarieven (zoals waterschapsbelasting). Dit leidt tot een begroting per maand. De begrotingen zijn opgesteld voor zes verschillende huishoudtypen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt de onderzoeksmethodiek van de rapportage nader toegelicht. Vervolgens worden in hoofdstuk 2 de inkomenseffecten van zowel de landelijke als de lokale inkomensondersteunende regelingen beschreven. In hoofdstuk 3 benoemen we de belangrijkste bevindingen. In bijlage 1 staan de Inkomenseffect tabellen die per huishoudtype zijn opgesteld en in bijlage 2 staat de tabel effect inkomensverhoging.

[1] Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting die informeert en adviseert over financiën van huishoudens.

1. Onderzoeksmethodiek

In dit hoofdstuk beschrijven we de methodiek om de effecten van lokale en landelijke voorzieningen te meten op het inkomen van huishoudens in de gemeente Steenwijkerland. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen zes huishoudenstypen en vijf inkomensgroepen. We starten met een overzicht en een korte toelichting op de verschillende inkomensondersteunende regelingen die de gemeente Steenwijkerland kent.

1.1. Lokale minimaregelingen

Het minimabeleid bestaat uit landelijke en gemeentelijke regelingen. Landelijke regelingen zijn bijvoorbeeld de kinderbijslag en de huur- en zorgtoeslag. Daarnaast is er lokaal beleid mogelijk op drie onderdelen:

1. Individuele inkomenstoeslag;
2. Individuele bijzondere bijstand;
3. Minimaregelingen: verschillende bijdrageregelingen, participatie bevorderende regelingen, collectieve zorgverzekering, kwijtschelding lokale heffingen.

Onderstaand beschrijven we de regelingen waar mensen met een laag inkomen in Steenwijkerland in 2017 gebruik van kunnen maken. Daarbij wordt de inkomensgrens ten opzichte van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm) per regeling aangegeven evenals het maximale bedrag dat huishoudens kunnen ontvangen. We beginnen met de wettelijk verplichte regelingen.

Tabel 1.1.1 Beschrijving wettelijke regelingen minimabeleid gemeente Steenwijkerland

Omschrijving	Inkomensgrens t.o.v. Wsm	(maximaal) bedrag
Kwijtschelding lokale heffingen		
Kwijtschelding van gemeentelijke afvalstoffenheffing, rioolafvoerrechten en waterschapsbelasting.	Tot 100 % Wsm of uitsluitend AOW-inkomen.	-
Bijzondere bijstand		
Vergoeding van bijzondere en noodzakelijke extra kosten.	Tot 100 % Wsm en 35% draagkracht op inkomen daarboven	-
Individuele inkomenstoeslag		
Extra inkomensondersteuning voor mensen die langdurig minima zijn en geen uitzicht hebben op werk. Bedoeld voor mensen tussen de 21 jaar en de pensioengerechtigde leeftijd.	Minimaal 3 jaar tot 110 % Wsm	Alleenstaande: € 384 per kalenderjaar. Alleenstaande ouder: € 491 per kalenderjaar. Meerpersoons huishouden: € 546 per kalenderjaar.

Naast deze verplichte regelingen kunnen minima in de gemeente Steenwijkerland van de volgende lokale regelingen gebruikmaken.

Tabel 1.1.2 Beschrijving lokale regelingen minimabeleid gemeente Steenwijkerland

Omschrijving	Inkomensgrens t.o.v. Wsm	(maximaal) bedrag
Collectieve zorgverzekering		
De gemeente biedt minima de mogelijkheid om deel te nemen aan de Collectieve Zorgverzekering voor Minima bij Zilveren Kruis. De verzekering geeft korting op de premie en gemeente draagt ook bij aan de premiekosten.	Tot 110 % Wsm.	3% korting op de basisverzekering en voor optimaal 3 een bijdrage van de gemeente van € 4,84 voor de aanvullende verzekering.
Bijdrage sociaal culturele activiteiten		
De bijdrage voor sociaal culturele activiteiten is bedoeld voor lidmaatschap van een sportclub of ander vereniging, bezoek aan een museum of zwembad deelname aan een cursus of een abonnement op een krant en bestaat uit een vast bedrag per persoon per jaar.	Tot 110 % Wsm.	Per volwassene € 150. Per kind: € 111.
Bijdrage kosten voorgezet onderwijs		
Huishoudens met kinderen 12 tot 18 jaar die naar het voortgezet onderwijs of middelbaar onderwijs gaan kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage in de kosten voltijds voortgezet onderwijs.	Tot 110 % Wsm.	Per kind maximaal € 191. Wanneer een kind voor het eerst naar het voortgezet onderwijs gaat € 412 per kind.
Bijdrage kosten computer		
Minimahuishoudens met een kind dat naar het voortgezet onderwijs gaat, kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage in de kosten van een computer.	Tot 110 % Wsm.	Maximaal € 450.
Bijdrage kosten peuterspeelzaal		
Huishoudens met kinderen in de leeftijd van 2-4 jaar met een inkomen tot 110 procent van het Wsm kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage in de kosten voor de peuterspeelzaal	Tot 110 % Wsm.	-
Bijdrage identiteitskaart		
Bijdrage in de aanschaf van de identiteitskaart	Tot 110 % Wsm.	Per volwassene € 57. Per kind € 34.

1.2. Huishoudens en inkomensgrenzen

In deze rapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de inkomenseffecten berekend. Het gaat om de volgende huishoudens:

- Alleenstaande, jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd;
- alleenstaande ouder, jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd, met twee[2] kinderen (8 en 13 jaar);
- Meerpersoonshuishoudens, niet pensioengerechtigd, zonder kinderen (twee volwassenen);

[2] De gemeente Steenwijkerland heeft een gemiddelde huishoudgrootte van 2,3 personen dit komt redelijk overeen met het landelijke cijfer van 2,2.

- Meerpersoonshuishoudens, niet pensioengerechtigd, met twee kinderen (8 en 13 jaar);
- Alleenstaande, pensioengerechtigd;
- Meerpersoonshuishoudens, pensioengerechtigd (twee volwassenen).

We brengen de inkomenseffecten van de regelingen in beeld voor huishoudens met inkomens tot 100, 110, 120 en 130 procent Wsm. Daarvoor wordt uitgegaan van gegevens van 2017.

We maken onderscheid tussen kortdurende en langdurige minimahuishoudens. Bij de langdurige minima gaan we er vanuit dat deze drie jaar of langer een inkomen hebben tot 100 procent Wsm.

1.2.1. Inkomsten

Voor de inkomsten wordt onderscheid gemaakt in landelijke regelingen en gemeentelijke ondersteuning. We maken onderscheid in:

- Netto-inkomen, vakantietoeslag;
- Landelijke regelingen: huur- en zorgtoeslag, kinderbijslag en het kindgebonden budget;
- Gemeentelijke regelingen:
  - Kwijtschelding van de afvalstoffenheffing, rioolheffing en waterschapsbelasting;
  - De gemeentelijke korting op de collectieve zorgverzekering;
  - De individuele inkomenstoeslag;
  - Bijdrage sociaal culturele activiteiten;
  - Bijdrage kosten voortgezet onderwijs
  - Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
  - Bijdrage kosten computer;
  - Bijdrage kosten voortgezet onderwijs;
  - Bijdrage kosten peuterspeelzaal;
  - Bijdrage kosten identiteitskaart.

Bijzondere bijstand is niet opgenomen omdat deze vorm van bijstand wordt verstrekt voor noodzakelijke onvermijdbare individuele uitgaven. De **tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten** is niet meegenomen omdat dit een specifieke doelgroep betreft en specifieke kosten tegemoet komt. Dit geldt ook voor de **bijdrage kosten computer** en de **bijdrage voor een identiteitskaart**. In de huishoudens waarvoor we de inkomenseffect doorrekenen zijn de kinderen schoolgaand dus daarom wordt de **bijdrage voor de peuterspeelzaal** ook niet meegenomen.

Bij de berekening van de inkomenseffecten wordt er vanuit gegaan dat een huishouden gebruik maakt van alle regelingen en de maximale bedragen per regeling ontvangt.

1.2.2. Uitgaven

Inhoudelijk gezien worden er drie soorten uitgaven onderscheiden:

- Vaste lasten. Dit zijn uitgaven die regelmatig terugkomen. Er ligt meestal een contract aan ten grondslag. Voorbeelden zijn huur[3], energiekosten[4]; en verzekeringen;
- Reserveringsuitgaven. Dit zijn uitgaven die niet regelmatig voorkomen en waarvan de hoogte vooraf niet bekend is. Er moet in principe een bedrag voor gereserveerd worden. Voorbeelden zijn kosten voor inventaris, kleding en het eigen risico voor de zorgverzekering;

[3] We gaan uit van € 488 kale huur per maand voor een alleenstaande en € 554 kale huur per maand voor een meerpersoonshuishouden. Deze bedragen zijn gebaseerd op huurtoeslaggegevens van de Rijksoverheid over de gemeente Steenwijkerland.
[4] Kosten gas en elektriciteit zijn gebaseerd op tarieven van Essent (stroom en gas 3 jaar zeker), de kosten voor water op de tarieven van Vitens. Heffingskortingen zijn in de maandprijs verrekend. Gegevens over het gemiddelde gebruik per huishoudtype zijn afkomstig van het Nibud.

- Huishoudelijke uitgaven. Dit zijn terugkerende uitgaven aan voeding, persoonlijke verzorging en dergelijke.

Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de huur, energiekosten, water en de lokale heffingen. De andere bedragen zijn gebaseerd op landelijke berekeningen van het Nibud. De normbedragen voor de kosten per type huishouden staan in het tabellenoverzicht in de bijlage van dit rapport vermeld. We willen benadrukken dat het bij alle posten gaat om de basale uitgaven en dat de normbedragen *gemiddelden* betreffen. Het is mogelijk dat een huishouden maandelijks minder uitgeeft dan de normbedragen waarmee in deze rapportage wordt gerekend, bijvoorbeeld omdat het huishouden minder geld per maand reserveert voor onregelmatige uitgaven.

Het bedrag dat overblijft is vrij besteedbaar en kan worden uitgeven aan bijvoorbeeld een lidmaatschap voor een (sport)vereniging of de bibliotheek, sociale en recreatieve activiteiten of aan zakgeld voor kinderen. Voor deze vrije bestedingen hanteert het Nibud per huishoudtype eveneens een normbedrag. Deze zijn als extra rij in de tabellen in de bijlage opgenomen.

1.2.3. Aannames

Voor de inkomsten en uitgaven van de huishoudens doen we de volgende aannames:

- Voor alleenstaande ouders nemen we aan dat iemand met een inkomen gelijk aan de bijstandsnorm niet werkt of in een traject zitten waarbij de kinderopvang wordt vergoed. Voor alleenstaande ouders met een hoger inkomen gaan we uit van 40 uur buitenschoolse opvang per maand voor het jongste kind tegen een tarief van € 7,00;
- In een meerpersoonshuishouden met twee kinderen en een inkomen tussen de 100 en 130 procent Wsm werkt slechts één van beide partners. Anders is het huishoudinkomen hoger. Daarom gaan we er vanuit dat deze huishoudens geen kinderopvang nodig hebben omdat één van beide partners thuis is voor de kinderen.

2. De inkomenseffecten

In dit hoofdstuk worden de effecten van het lokale armoedebeleid op de bestedingsruimte van huishoudens met inkomen tot maximaal 130 procent Wsm beschreven. In bijlage 1 staan de hierbij behorende tabellen.

2.1. Vrije bestedingen

Deze paragraaf geeft inzicht in het vrij te besteden bedrag dat maandelijks overblijft na het betalen van alle vaste lasten en vaste maandelijkse uitgaven. De volgende tabel laat het vrij te besteden bedrag per huishoudtype zien. Daarbij maken we onderscheid in het bedrag dat overblijft zonder het gebruik van gemeentelijke regelingen ('exclusief gemeente') en het bedrag dat overblijft met het gebruik van alle regelingen ('inclusief gemeente').

Tabel 2.1.1 Vrij besteedbaar bedrag per maand per huishoudtype

Huishoudtype	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	> 3 jaar 100% Wsm
Alleenstaande					
Exclusief gemeente	€ 17	€ 116	€ 214	€ 280	€ 17
Inclusief gemeente	€ 69	€ 132	€ 214	€ 280	€ 101
Alleenstaande ouder, 2 kinderen					
Exclusief gemeente	€ 161	€ 280	€ 364	€ 465	€ 161
Inclusief gemeente	€ 256	€ 330	€ 364	€ 465	€ 297
Meerpersoons zonder kinderen					
Exclusief gemeente	- € 9	€ 124	€ 181	€ 220	- € 9
Inclusief gemeente	€ 68	€ 156	€ 181	€ 220	€ 113
Meerpersoons, 2 kinderen					
Exclusief gemeente	€ 16	€ 178	€ 223	€ 244	€ 16
Inclusief gemeente	€ 127	€ 244	€ 223	€ 244	€ 172
Alleenstaande (pensioengerechtigd)					
Exclusief gemeente	€ 146	€ 257	€ 367	€ 472	€ 146
Inclusief gemeente	€ 198	€ 273	€ 367	€ 472	€ 198
Meerpersoons (pensioengerechtigd)					
Exclusief gemeente	€ 103	€ 254	€ 386	€ 497	€ 103
Inclusief gemeente	€ 180	€ 286	€ 386	€ 497	€ 180

- Alle huishoudens houden, mits ze gebruikmaken van de gemeentelijke regelingen, maandelijks geld over dat ze vrij kunnen besteden. Alleenstaande ouders en pensioengerechtigden houden hier het meeste geld voor over, meerpersoonshoudens zonder kinderen het minst.
- Langdurige minima die niet pensioengerechtigd zijn (de meest rechtse kolom in de tabel), houden maandelijks meer geld over om vrij te kunnen besteden omdat zij recht hebben op de individuele inkomenstoeslag.
- Het bedrag dat maandelijks overblijft verschilt aanzienlijk tussen de minimahuishoudens. Onder huishoudens met een inkomen tot 110 procent Wsm zien we bijvoorbeeld dat een meerpersoonshuishouden met twee kinderen elke maand € 244 overhoudt. Terwijl een alleenstaande ouder met twee kinderen van dezelfde leeftijd maandelijks € 330 vrij te besteden heeft en een alleenstaande € 132.
- Meerpersoonshuishoudens (met en zonder kinderen) die niet pensioengerechtigd zijn houden maandelijks het minst over. Zij hebben bijvoorbeeld hogere kosten als het gaat

om huishoudelijke- en reserveringsuitgaven[5] dan de andere huishoudens en deze extra kosten worden niet volledig door hun hogere inkomsten gecompenseerd. Daarnaast daalt het bedrag dat zij aan landelijke toeslagen ontvangen sneller dan bij andere huishoudtypen, zodra zij meer gaan verdienen.

- De gemeentelijke minimaregelingen zorgen voor meer vrije bestedingsruimte.

2.2. Maximale bijdrages Rijk en gemeente

Mensen met een laag inkomen hebben naast gemeentelijke regelingen ook recht op diverse toeslagen van het Rijk. De hoogte van de toeslagen hangt af van het huishoudtype en het huishoudinkomen. De volgende figuur brengt de maximale bijdrages waar men maandelijks recht op heeft in beeld. We maken onderscheid tussen de bijdrage vanuit de gemeentelijke regelingen en de bijdrage vanuit het Rijk[6][7].

Figuur 2.2.1 Vergelijking maandelijkse bijdrages Rijk en gemeente

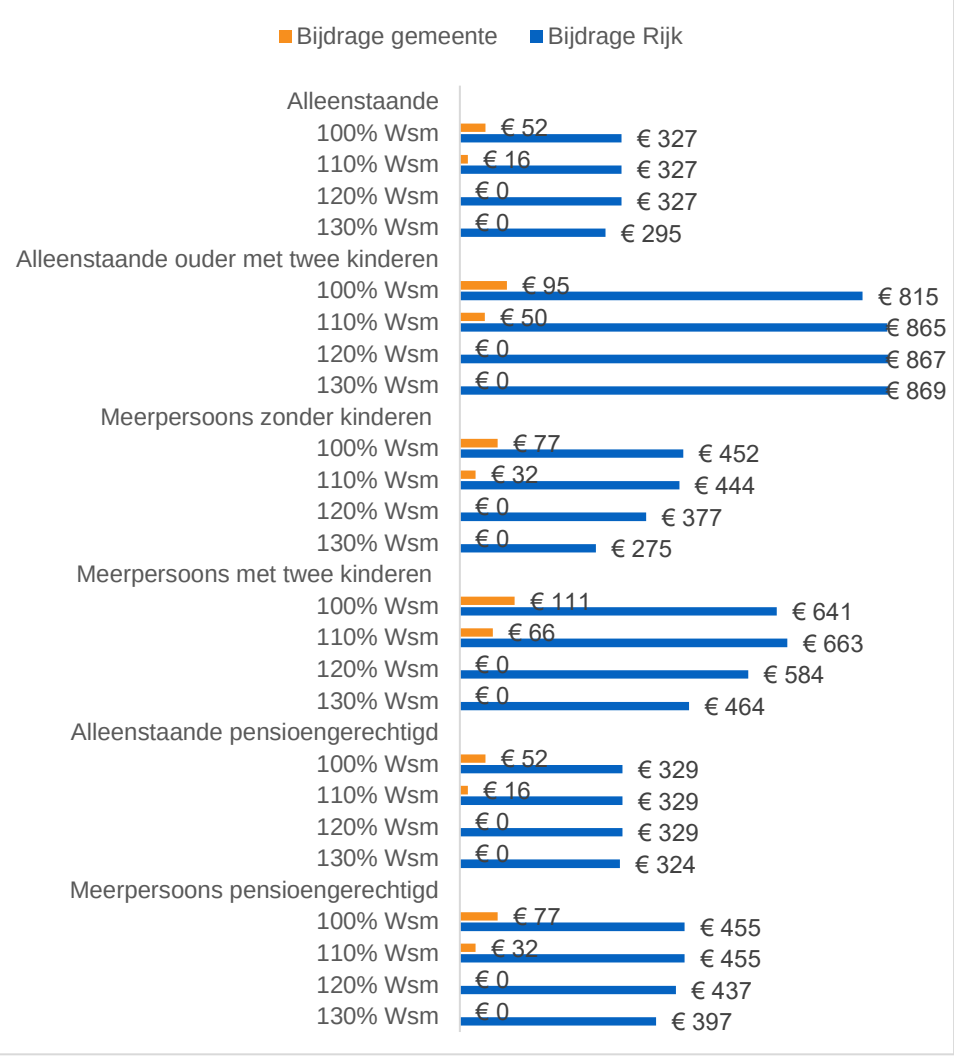

[5] Het Nibud hanteert voor deze huishoudens hoge(re) normbedragen.
[6] De bijdrage van het Rijk bestaat uit de huurtoeslag, zorgtoeslag, het kindgebonden budget en eventuele heffingskortingen.
[7] De bijdrage van de gemeente bestaat uit de kwijtschelding van lokale belastingen, de bijdrage sociaal culturele activiteiten, de bijdrage voortgezet onderwijs en de gemeentelijke bijdrage aan de collectieve zorgverzekering.

Het bedrag dat huishoudens aan landelijke toeslagen kunnen ontvangen is veel hoger dan het bedrag van de gemeentelijke minimaregelingen. Per huishoudtype verschilt het in welke mate de toeslagen teruglopen indien men een hoger inkomen krijgt. Bij meerpersoonshuishoudens loopt dit bedrag sneller terug dan bij andere huishoudens.

2.3. Effect inkomensverhoging

Zoals in de vorige paragraaf in beeld is gebracht, kan een hoger inkomen ten koste gaan van bijvoorbeeld de hoogte van de huur- en zorgtoeslag. Daarnaast kan een huishouden het recht op gemeentelijke minimaregelingen verliezen. Hierdoor gaat een huishouden er bij een inkomensstijging per saldo niet of slechts in beperkte mate op vooruit. Dit wordt ook wel de armoedeval genoemd.

Figuur 2.3.1 geeft per huishoudtype weer in hoeverre het maandelijks besteedbare inkomen stijgt na werkaanvaarding vanuit een uitkeringssituatie. Dit doen we wederom op basis van de (maximale) bijdrage van het Rijk en van de gemeente. In bijlage 2 staat de tabel met de achterliggende bedragen.

Omdat pensioengerechtigden niet meer zullen gaan werken laten we deze groep hier buiten beschouwing. Onderstaande figuur laat het effect van werkaanvaarding zien voor minima die korter dan drie jaar een minimuminkomen hebben.

Figuur 2.3.1 Inkomensvooruitgang na werkaanvaarding per huishoudtype en inkomensgrens[8]

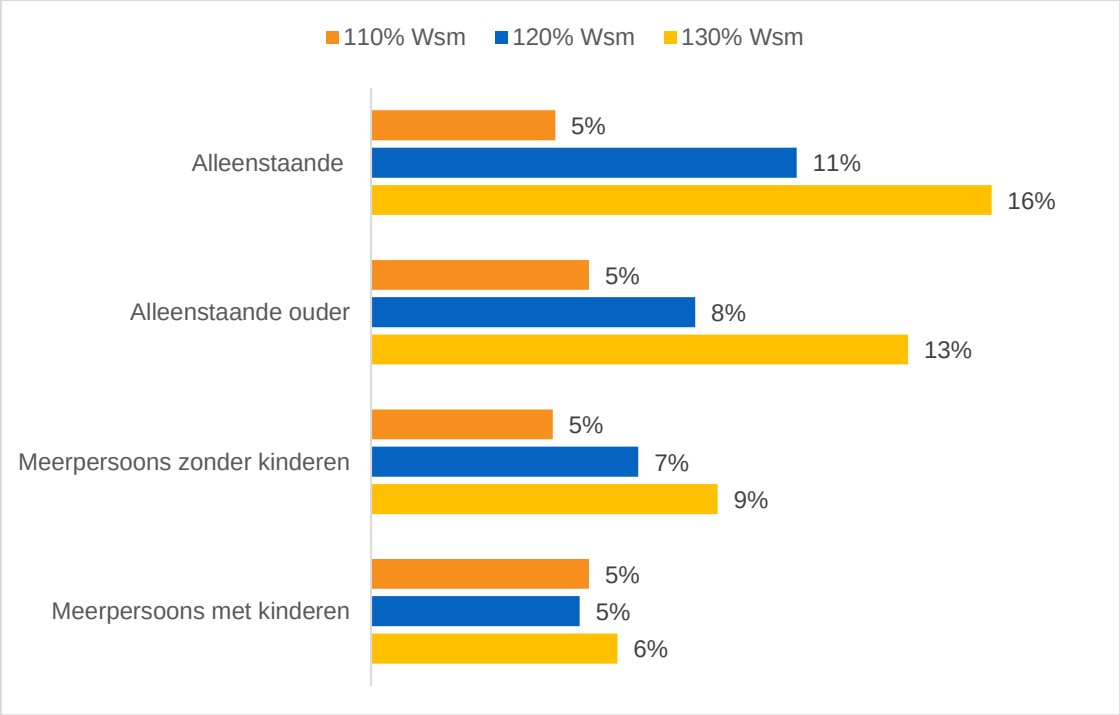

Elk huishouden dat vanuit een bijstandssituatie gaat werken tegen een loon tussen 110 en 130 procent Wsm gaat er in inkomen op vooruit. Echter, geen van deze huishoudens gaat er op dat moment *evenredig* op vooruit in totaal inkomen. Dit komt omdat de toename van netto-inkomen leidt tot een afname van de bijdrage van het Rijk en de gemeente.

Op de volgende pagina lichten we per huishoudtype de inkomensposities nader toe.

[8] De percentages in de grafiek zijn (voor de leesbaarheid) afgerond op hele getallen. Daarom zijn niet alle staven met dezelfde percentages even groot.

Alleenstaanden
Alleenstaanden gaan er het meest op vooruit wanneer zij werk aanvaarden. Een alleenstaande die vanuit een bijstandssituatie werk aanvaardt waarbij hij 130 procent van het Wsm verdient, heeft maandelijks € 211 meer te besteden dan wanneer hij in de bijstand zit. Dit is gelijk aan een groei van 16 procent in inkomen. Deze totale inkomensgroei is wel lager dan de groei van 30 procent aan netto-inkomen. Een alleenstaande met een inkomen van 130 procent heeft door de toename van het inkomen geen recht meer op gemeentelijke minimaregelingen.

Alleenstaande ouder, 2 kinderen
Een alleenstaande ouder houdt langer dan andere huishoudens recht op eenzelfde bedrag aan toeslagen vanuit het Rijk. Een alleenstaande ouder met een inkomen tot 130 procent Wsm ontvangt net zoveel aan huur- en zorgtoeslag als een alleenstaande ouder met een inkomen tot 100 procent Wsm (beide € 351). Daarnaast heeft een alleenstaande ouder die werkt recht op heffingskortingen. Uiteraard geldt ook voor alleenstaande ouders dat zij bij een hoger inkomen het recht op gemeentelijke minimaregelingen verliezen. Boven 110 procent Wsm vervalt het recht op regeling voortgezet onderwijs en de bijdrage sociaal culturele activiteiten. Een alleenstaande ouder met een inkomen tot 100 procent Wsm kan maximaal € 95 aan gemeentelijke regelingen ontvangen.

Meerpersoons zonder kinderen
Het totale inkomen van een meerpersoonshuishouden zonder kinderen stijgt met 9 procent (€ 168) als een van beide partners gaat werken tegen een loon gelijk aan 130 procent Wsm. Bij meerpersoonshuishoudens daalt de bijdrage vanuit het Rijk een stuk sneller dan bij andere huishoudtypen, wanneer ze meer gaan verdienen. Een meerpersoonshuishouden met een bijstandsuitkering ontvangt maandelijks € 452 aan landelijke toeslagen en dit daalt naar € 275 bij een huishoudinkomen gelijk aan 130 procent Wsm. Dit heeft tot gevolg dat de stijging in het totale inkomen minder groot is.

Meerpersoons met twee kinderen
Meerpersoonshuishoudens met twee kinderen gaan 6 procent in netto-inkomen op vooruit op vooruit wanneer een van beide partners vanuit een bijstandssituatie gaat werken tegen een loon van 130 procent Wsm, een toename van € 133. Het huishouden ontvangt dan maandelijks € 177 minder aan landelijke toeslagen en € 111 aan gemeentelijke regelingen.

Als een van beide partners gaat werken tegen een loon gelijk aan 130 procent Wsm gaat het huishouden er nauwelijks meer op vooruit dan wanneer een van beide partners gaat werken tegen een loon gelijk aan 110 of 120 procent Wsm. Dit komt omdat een hoger inkomen leidt tot een lager bedrag aan landelijke toeslagen en omdat het recht op gemeentelijke minimaregelingen dan vervalt. Minima met een inkomen tot 110 procent Wsm kunnen namelijk gebruikmaken van de individuele inkomenstoeslag, de bijdrageregeling sociale en culturele activiteiten, bijdrage voortgezet onderwijs en de collectieve zorgverzekering.

3. Bevindingen

In het afsluitende hoofdstuk zetten we de belangrijkste bevindingen op een rij.

Financiële situatie minima: vrij te besteden bedrag

In de volgende figuur wordt het bedrag weergegeven dat minima maandelijks overhouden om vrije bestedingen van te doen (bestedingen op het gebied van sport, recreatieve en sociale activiteiten). Dit is het bedrag dat ze overhouden na het betalen van alle vaste lasten en vaste maandelijkse uitgaven. Voorwaarde is dat ze van alle toeslagen en minimaregelingen gebruikmaken. We maken onderscheid tussen minima met een inkomen tot 100, 110 120 en 130 procent Wsm.

Figuur 3.1.1 Maandelijks vrij te besteden bedrag per huishoudtype

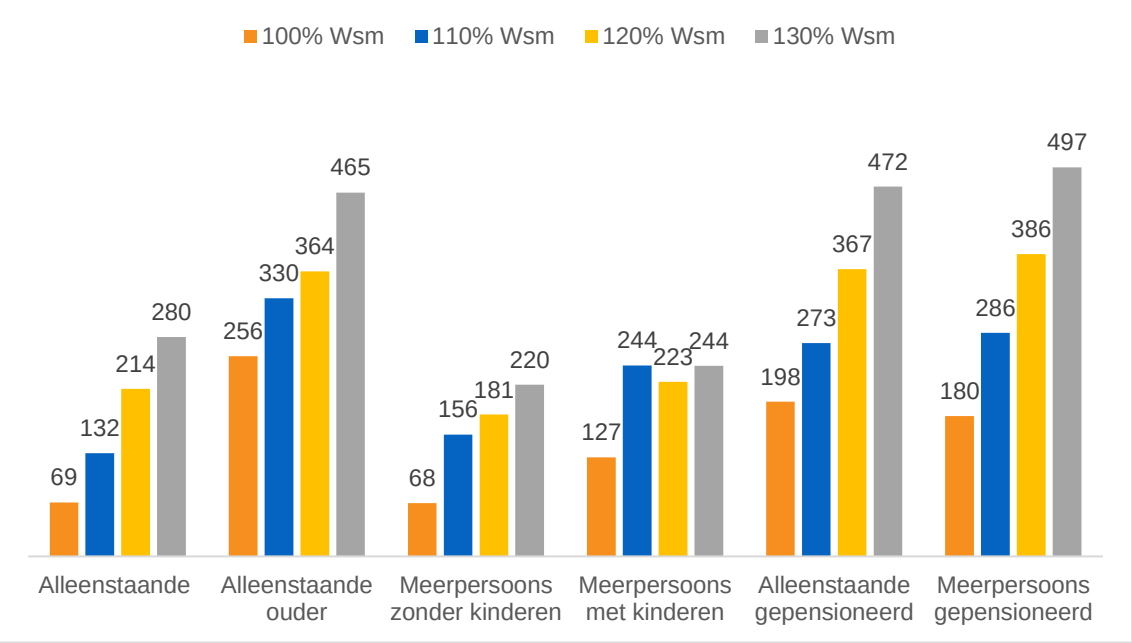

- Pensioengerechtigden houden maandelijks meer geld over om vrij te besteden dan niet-pensioengerechtigden;
- Alleenstaande ouders kunnen meer geld besteden dan meerpersoonshuishoudens met kinderen;

3.1.1. Inkomensondersteuning

Minima kunnen meer ondersteuning van het Rijk krijgen in de vorm van diverse toeslagen dan dat ze aan financiële ondersteuning kunnen krijgen van de gemeente. De gemeente kan maar in beperkte mate bijdragen aan het inkomen van minima. Voor minima zelf is het belangrijk dat ze naast de gemeentelijke regelingen ook gebruikmaken van huur- en zorgtoeslag.

Overigens is het maandelijks vrij te besteden bedrag gebaseerd op het *maximale* gebruik van de minimaregelingen. In de praktijk is het meestal zo dat niet iedereen van alle regelingen gebruik maakt. Het daadwerkelijke bedrag dat de meeste minima te besteden hebben zal daarom lager liggen dan de hier genoemde bedragen.

3.1.2. Armoedeval

Een hoger inkomen kan ten koste gaan van bijvoorbeeld de hoogte van de huur- en zorgtoeslag. Daarnaast kan een huishouden het recht op gemeentelijke minimaregelingen verliezen. Hierdoor gaat een huishouden er bij een inkomensstijging per saldo niet of slechts in beperkte mate op vooruit. Dit wordt ook wel de armoedeval genoemd.

Werken loont: wanneer huishoudens vanuit een bijstandssituatie gaan werken tegen een loon gelijk aan 110 tot 130 procent Wsm, gaan zij er in totaal inkomen op vooruit. Echter, de huishoudens gaan er niet *evenredig* op vooruit. Dit komt omdat het verwerven van meer inkomen invloed heeft op de hoogte van de huur- en zorgtoeslag en op het (verliezen van het) recht op gemeentelijke minimaregelingen. Vooral bij meerpersoonshuishoudens daalt het bedrag dat zij aan landelijke toeslagen kunnen ontvangen dan snel.

Meer specifiek heeft dit tot gevolg dat meerpersoonshuishoudens met kinderen die gaan werken tegen een loon gelijk aan 110 procent Wsm meer nagenoeg even veel aan totaal inkomen (loon, toeslagen, minimaregelingen) hebben dan wanneer zij gaan werken tegen een loon gelijk aan 120 of 130 procent Wsm. In figuur 2.3.1 is de armoedeval grafisch weergegeven.

3.1.3. Kwetsbare financiële situatie meerpersoonshuishoudens

Met name meerpersoonshuishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd hebben met een tekort te maken na het doen van vrije bestedingen (ervanuitgaande dat zij het normbedrag dat het Nibud daarvoor heeft berekend uitgeven). Huishoudens met een inkomen tot 110 procent Wsm kunnen gedeeltelijk gecompenseerd worden door diverse minimaregelingen. Maar huishoudens die een hoger inkomen hebben kunnen hier geen gebruik van maken.
Een mogelijkheid om deze huishoudens tegemoet te komen is om de inkomensgrenzen van een aantal regelingen te verruimen. Bijvoorbeeld regelingen die specifiek voor kinderen bedoeld zijn. Op die manier is de armoedeval voor gezinnen met kinderen kleiner dan nu het geval is, en gaan zij er meer op vooruit als ze meer gaan verdienen. In sommige andere gemeenten is daarnaast de collectieve zorgverzekering ook verruimd naar 130 procent Wsm om zo ook (fysiek) kwetsbare minima de mogelijkheid te geven om daar aan deel te nemen.

Bijlage 1. Inkomenseffect tabellen

In deze bijlage staan de inkomenseffect tabellen. De tabellen geven een overzicht van de maandelijkse inkomsten en uitgaven per type huishouden, bij gebruikmaking van alle landelijke en lokale regelingen. De bedragen die horen bij de huishoudelijke uitgaven en reserveringsuitgaven zijn afkomstig van het Nibud.

Tabel B1.1 Alleenstaande zonder kinderen, niet pensioengerechtigd

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	936	1.001	1.092	1.183	936
Vakantietoeslag	47	80	87	95	47
Heffingskortingen	0	0	0	0	0
Huurtoeslag	239	239	239	207	239
Zorgtoeslag	88	88	88	88	88
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Sociaal culturele activiteiten	13	13	0	0	13
Schoolkostenregeling	0	0	0	0	0
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	32
Totaal inkomsten	**1.323**	**1.421**	**1.507**	**1.573**	**1.355**
Vaste lasten					
Huur	488	488	488	488	488
Gas, water, elektra	92	92	92	92	92
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	36	36	36	0
Collectieve zorgverzekering	142	142	145	145	142
Overige verzekeringen	19	19	19	19	19
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	0	0	0	0	0
Vervoer	14	14	14	14	14
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**817**	**853**	**857**	**857**	**817**
Reserveringsuitgaven	180	180	180	180	180
Huishoudelijke uitgaven	256	256	256	256	256
Totaal uitgaven	**1.253**	**1.289**	**1.293**	**1.293**	**1.253**
Blijft over voor vrije bestedingen	**69**	**132**	**214**	**280**	**101**
Vrije bestedingen	116	184	184	184	116
Restant na vrije bestedingen	**-47**	**-52**	**30**	**96**	**-15**

Tabel B1.2 Alleenstaande ouder, niet pensioengerechtigd, 2 kinderen (8 en 13 jaar)

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	936	1.001	1.092	1.183	936
Vakantietoeslag	47	80	87	95	47
Heffingskortingen	0	50	52	54	0
Huurtoeslag	282	282	282	282	282
Zorgtoeslag	88	88	88	88	88
Kinderbijslag	175	175	175	175	175
Kindgebonden budget	445	445	445	445	445
Kinderopvangtoeslag	0	251	251	251	0
Sociaal culturele activiteiten	31	31	0	0	31
Schoolkostenregeling	16	16	0	0	16
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	41
Totaal inkomsten	**2.036**	**2.434**	**2.472**	**2.573**	**2.077**
Vaste lasten					
Huur	554	554	554	554	554
Gas, water, elektra	169	169	169	169	169
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	45	45	45	0
Collectieve zorgverzekering	142	142	145	145	142
Overige verzekeringen	22	22	22	22	22
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	31	311	311	311	31
Vervoer	39	39	39	39	39
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**1.019**	**1.343**	**1.347**	**1.347**	**1.019**
Reserveringsuitgaven	282	282	282	282	282
Huishoudelijke uitgaven	479	479	479	479	479
Totaal uitgaven	**1.780**	**2.104**	**2.108**	**2.108**	**1.780**
Blijft over voor vrije bestedingen	**256**	**330**	**364**	**465**	**297**
Vrije bestedingen	241	307	309	309	241
Restant na vrije bestedingen	**15**	**23**	**55**	**156**	**56**

Tabel B1.3 Meerpersoonshuishouden zonder kinderen, niet pensioengerechtigd

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	1.337	1.430	1.560	1.690	1.337
Vakantietoeslag	67	114	125	135	67
Heffingskortingen	0	0	0	0	0
Huurtoeslag	282	278	236	169	282
Zorgtoeslag	170	166	141	106	170
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Sociaal culturele activiteiten	25	25	0	0	25
Schoolkostenregeling	0	0	0	0	0
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	46
Totaal inkomsten	**1.897**	**2.029**	**2.062**	**2.100**	**1.942**
Vaste lasten					
Huur	554	554	554	554	554
Gas, water, elektra	138	138	138	138	138
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	45	45	45	0
Collectieve zorgverzekering	283	283	290	290	283
Overige verzekeringen	29	29	29	29	29
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	0	0	0	0	0
Vervoer	28	28	28	28	28
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**1.094**	**1.139**	**1.146**	**1.146**	**1.094**
Reserveringsuitgaven	279	279	279	279	279
Huishoudelijke uitgaven	456	456	456	456	456
Totaal uitgaven	**1.829**	**1.874**	**1.881**	**1.881**	**1.829**
Blijft over voor vrije bestedingen	**68**	**156**	**181**	**220**	**113**
Vrije bestedingen	173	241	241	241	173
Restant na vrije bestedingen	**-105**	**-85**	**-60**	**-21**	**-60**

Tabel B1.4 Meerpersoonshuishouden, niet pensioengerechtigd, 2 kinderen (8 en 13 jaar)

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	1.337	1.430	1.560	1.690	1.337
Vakantietoeslag	67	114	125	135	67
Heffingskortingen	0	32	32	32	0
Huurtoeslag	282	278	236	169	282
Zorgtoeslag	170	166	141	106	170
Kinderbijslag	175	175	175	175	175
Kindgebonden budget	189	187	175	157	189
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Sociaal culturele activiteiten	44	44	0	0	44
Schoolkostenregeling	16	16	0	0	16
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	46
Totaal inkomsten	**2.295**	**2.457**	**2.443**	**2.464**	**2.341**
Vaste lasten					
Huur	554	554	554	554	554
Gas, water, elektra	184	184	184	184	184
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	45	45	45	0
Collectieve zorgverzekering	283	283	290	290	283
Overige verzekeringen	30	30	30	30	30
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	31	31	31	31	31
Vervoer	53	53	53	53	53
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**1.198**	**1.242**	**1.249**	**1.249**	**1.198**
Reserveringsuitgaven	377	377	377	377	377
Huishoudelijke uitgaven	594	594	594	594	594
Totaal uitgaven	**2.169**	**2.213**	**2.220**	**2.220**	**2.169**
Blijft over voor vrije bestedingen	**127**	**244**	**223**	**244**	**172**
Vrije bestedingen	298	365	366	366	298
Restant na vrije bestedingen	**-171**	**-121**	**-143**	**-122**	**-126**

Tabel B1.5 Alleenstaande, pensioengerechtigd

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	1.051	1.124	1.227	1.329	1.051
Vakantietoeslag	53	90	98	106	53
Heffingskortingen	0	0	0	0	0
Huurtoeslag	241	241	241	236	241
Zorgtoeslag	88	88	88	88	88
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Sociaal culturele activiteiten	13	13	0	0	13
Schoolkostenregeling	0	0	0	0	0
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	0
Totaal inkomsten	**1.446**	**1.556**	**1.654**	**1.759**	**1.446**
Vaste lasten					
Huur	488	488	488	488	488
Gas, water, elektra	113	113	113	113	113
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	36	36	36	0
Collectieve zorgverzekering	142	142	145	145	142
Overige verzekeringen	13	13	13	13	13
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	0	0	0	0	0
Vervoer	11	11	11	11	11
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**830**	**865**	**869**	**869**	**830**
Reserveringsuitgaven	180	180	180	180	180
Huishoudelijke uitgaven	238	238	238	238	238
Totaal uitgaven	**1.248**	**1.283**	**1.287**	**1.287**	**1.248**
Blijft over voor vrije bestedingen	**198**	**273**	**367**	**472**	**198**
Vrije bestedingen	116	159	162	162	116
Restant na vrije bestedingen	**82**	**114**	**205**	**310**	**82**

Tabel B1.6 Meerpersoonshuishouden, pensioengerechtigd

Categorie	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm	>3 jaar 100% Wsm
Inkomsten					
Netto inkomen	1.436	1.536	1.676	1.815	1.436
Vakantietoeslag	72	123	134	145	72
Heffingskortingen	0	0	0	0	0
Huurtoeslag	285	285	285	267	285
Zorgtoeslag	170	170	152	130	170
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Sociaal culturele activiteiten	25	25	0	0	25
Schoolkostenregeling	0	0	0	0	0
Individuele inkomenstoeslag	0	0	0	0	0
Totaal inkomsten	**1.988**	**2.139**	**2.247**	**2.357**	**1.988**
Vaste lasten					
Huur	554	554	554	554	554
Gas, water, elektra	169	169	169	169	169
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	45	45	45	0
Collectieve zorgverzekering	283	283	290	290	283
Overige verzekeringen	16	16	16	16	16
Schoolkosten/ouderbijdrage/ buitenschoolse opvang	0	0	0	0	0
Vervoer	22	22	22	22	22
Totaal vaste lasten/verzekeringen	**1.106**	**1.151**	**1.158**	**1.158**	**1.106**
Reserveringsuitgaven	279	279	279	279	279
Huishoudelijke uitgaven	423	423	423	423	423
Totaal uitgaven	**1.808**	**1.853**	**1.860**	**1.860**	**1.808**
Blijft over voor vrije bestedingen	**180**	**286**	**386**	**497**	**180**
Vrije bestedingen	167	217	219	219	167
Restant na vrije bestedingen	**13**	**69**	**167**	**278**	**13**

Bijlage 2. Tabel effect inkomensverhoging

Onderstaande tabel geeft per huishoudtype weer in hoeverre het maandelijks besteedbare inkomen stijgt of daalt na werkaanvaarding vanuit een uitkeringssituatie. Dit doen we op basis van de (maximale) bijdrage van het Rijk en van de gemeente[9][10].

Tabel B2.1 Vergelijking maandelijkse inkomenspositie in euro's

Huishoudtype	Netto inkomen	Bijdrage Rijk	Bijdrage gemeente	Totaal inkomen	Verschil tov 100% Wsm (€)	Verschil tov 100% Wsm (%)
Alleenstaande						
100% Wsm	983	327	52	1.362		
110% Wsm	1.081	327	16	1.424	+ 63	+ 5%
120% Wsm	1.180	327	0	1.507	+ 145	+ 11%
130% Wsm	1.278	295	0	1.573	+ 212	+ 16%
Alleenstaande ouder, 2 kinderen						
100% Wsm	983	815	95	1.893		
110% Wsm	1.081	865	50	1.996	+ 103	+ 5%
120% Wsm	1.180	867	0	2.047	+ 153	+ 8%
130% Wsm	1.278	869	0	2.147	+ 254	+ 13%
Meerpersoons zonder kinderen						
100% Wsm	1.404	452	77	1.933		
110% Wsm	1.544	444	32	2.020	+ 88	+ 5%
120% Wsm	1.685	377	0	2.062	+ 129	+ 7%
130% Wsm	1.825	275	0	2.100	+ 168	+ 9%
Meerpersoons, 2 kinderen						
100% Wsm	1.404	641	111	2.156		
110% Wsm	1.544	663	66	2.274	+ 118	+ 5%
120% Wsm	1.685	584	0	2.269	+ 112	+ 5%
130% Wsm	1.825	464	0	2.289	+ 133	+ 6%

[9] De bijdrage van het Rijk bestaat uit de huurtoeslag, zorgtoeslag, het kindgebonden budget en eventuele heffingskortingen.
[10] De bijdrage van de gemeente bestaat uit de kwijtschelding van lokale belastingen, de bijdrage sociaal culturele activiteiten, bijdrage voortgezet onderwijs, de individuele inkomenstoeslag en de gemeentelijke bijdrage voor de collectieve zorgverzekering.